

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФТЕХОСВІТИ
У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Реорганізація бібліотек в інформаційні центри та їх
функціонування як засобу ефективної педагогічної
діяльності на шляху підвищення професійного рівня
випускників**

Автори досвіду: керівник прес-центру МПТУПІТ–
Юдіна М.В., бібліотекар МПТУПІТ–
Слинько Н.В

Дніпропетровськ 2013

ЗМІСТ

1.	Зміст	2
2.	Вступ	3-5
3.	Структура інформаційного простору	6-10
4.	Використання електронних засобів для накопичення дидактичних матеріалів ПТНЗ	11-15
5.	Традиційні форми систематизації та збереження інформаційно-методичних матеріалів	16
6.	Бібліотека як центр накопичення передового педагогічного досвіду	17-19

Вступ

Зміст досвіду:

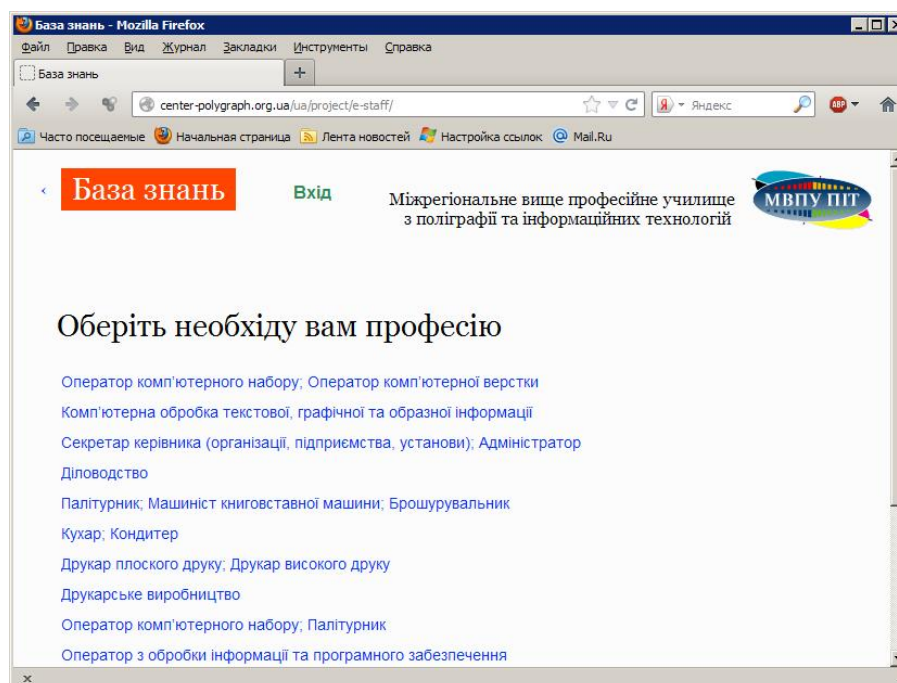
ДНЗ «МВПУ ПІТ» – навчальний заклад першого рівня акредитації, випускники якого працюють в різних галузях економіки нашої держави. Для їх підготовки використовується понад 150 одиниць комп'ютерної техніки. За останні декілька років інформаційні ресурси та ІТ-інфраструктура ВПУ перетворилися на невід'ємний атрибут навчального та наукового життя. Це, в свою чергу, призвело до значного збільшення часу, необхідного для здійснення підтримки прикладних задач на внутрішньому сервері ПТНЗ.

Для комплексного вирішення завдань інформатизації ДНЗ «МВПУ ПІТ», забезпечення інформаційних потреб усіх суб'єктів навчального процесу розроблено План інформатизації, а на базі бібліотеки створено Інформаційний центр.

Особливістю навчального процесу в ДНЗ «МВПУ ПІТ» є постійне збільшення кількості інформації, яку потрібно засвоїти учню за семестр. Це спричиняє збільшення аудиторного навантаження як на учнів, так і на викладачів. Тому вкрай важливим є організація самостійної роботи учнів з використанням сучасних інформаційних технологій та засобів на базі бібліотеки.

Для вирішення поставлених завдань у ДНЗ «МВПУ ПІТ» розроблено і впроваджується інформаційна система «База знань», яка являє собою одночасно і віртуальне навчальне середовище, і електронний навчально-методичний комплекс для педагогічних працівників ПТНЗ.

База знань реалізована на веб-сайті навчального закладу, який доступний з мережі Інтернет.

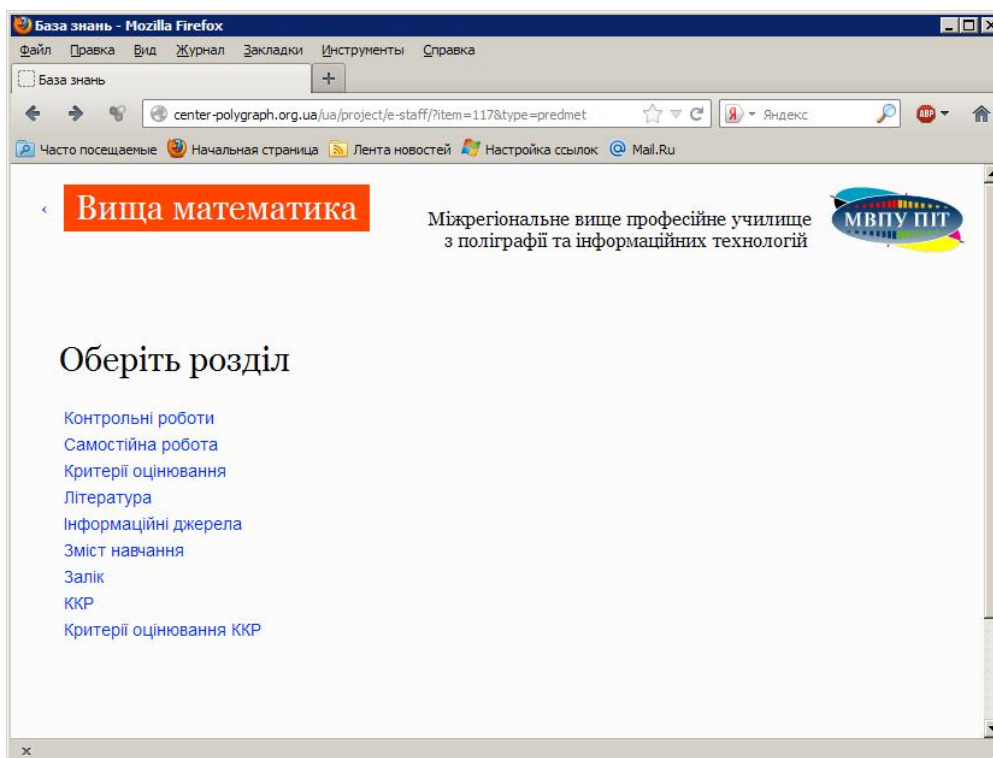
Розміщена на веб-сайті навчальна дисципліна (електронний курс) є структурованим набором електронних навчально-методичних матеріалів, підготованих автором модуля (викладачем), а також навчальних та контролюючих засобів, що функціонують з використанням стандартних компонентів і сервісів (система тестування, глосарії тощо).

Практична цінність:

База знань, що використовується як віртуальне навчальне середовище (на базі інформаційного центру бібліотеки) характерна тим, що в ній відображено усі напрями, за якими здійснюється підготовка працівників. У межах кожного напрямку реалізовано навчальні плани у вигляді переліку дисциплін, розділених курсами. В кожній дисципліні розміщені такі матеріали: анотація дисципліни, її мета та завдання, робоча програма, система та критерії оцінки знань учнів, список рекомендованої літератури, перелік лабораторних та практичних робіт тощо.

Також викладач має можливість розмістити тут електронні підручники, посібники, навчально-методичні матеріали.

Переважно викладачі розміщують конспекти лекцій, методичні розробки, а також вказують посилання на електронні підручники, які є в бібліотеці ПТНЗ або в мережі Інтернет.

Приклад наповнення змістового модуля

Результат:

Впровадження віртуального навчального середовища «База знань» в навчальний процес ДНЗ «МВПУ ПТТ» засобами інформаційного центру білотки надало викладачам та учням вагому інформаційну підтримку в навчальному процесі. Учні ПТНЗ отримали:

- методичне забезпечення упорядковане і розділене на порції відповідно до робочої програми дисципліни;

- засоби спілкування та обговорення завдань дисципліни з викладачем та між собою шляхом обговорення у внутрішній мережі Інтранет та соціально-освітньому середовищі Щоденник.ua;

- засоби самоконтролю знань.

Для викладачів ПТНЗ забезпечило:

- засоби для розроблення сучасних інтерактивних електронних курсів;

- можливість публікації електронних навчальних видань;

- можливість автоматизованого здійснення поточного, тематичного та семестрового контролю;

- засоби для планування, організації та контролю самостійної роботи учнів тощо.

СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ДНЗ «МВПУ ПТ»

«...Здатність організації навчатись і швидко перетворювати це навчання в дію є максимальною перевагою в конкурентній боротьбі»

Джек Вілх

Рівень інформаційного забезпечення науки і освіти в Україні на кілька порядків нижчий, ніж у розвинутих країнах. Відомо, що й рівень комплектування навіть провідних бібліотек як вітчизняними, так і зарубіжними науково-технічними, довідково-інформаційними виданнями, знизився. Нині потрібні нові дії освітянської спільноти, щоб використовувати шанси постійно інформаційної глобалізації, що зростає.

Сьогодні рівень розвитку суспільства визначають рівнем розвитку його інформаційного простору. Пріоритетним напрямком інформатизації є створення інформаційних просторів як високоорганізованих інфраструктур, що забезпечують якісно нові технології і високий рівень інформаційного обслуговування користувачів.

У форматі концепції інформаційної супермагістралі інформаційні центри та провідні наукові книгозбірні світу мають трансформуватись у «віртуальні бібліотеки» – документальні комунікаційні центри, що не обмежені часом чи простором і дають змогу використовувати в будь-який момент довільні ресурси, де б вони не перебували. Вітчизняні державні інформаційні центри науково-технічного інформування (НТІ) та наукові, освітянські бібліотеки на жаль не мають підтримки владних структур та спонсорів. Отже, існує нагальна потреба створення на базі ПТНЗ єдиних систем комунікацій на основі взаємопов'язаних комп'ютерних технологій для формування освітнього простору ПТНЗ.

У ДНЗ «МВПУ ПТ» для створення високоефективної інформаційної інфраструктури на базі інформаційного центру бібліотеки потрібно було

забезпечити інформаційне наповнення комунікативних мереж, сформувати власний банк даних, створити електронно-довідкову та навчальну систему.

Програма роботи інформаційного центру на базі бібліотеки першочергово передбачала забезпечення усіх суб'єктів навчально-виховного процесу до інформаційних ресурсів не тільки до одностороннього виходу у світову мережу, а й з інтеграцією до неї власних навчально-методичних комплексів, ресурсних банків тощо, що в свою чергу передбачає створення потужних серверів та баз даних.

Діяльність інформаційного центру бібліотеки ДНЗ «МВПУ ПТ» базується першочергово на власних інформаційних ресурсах: конкурсних запитах, монографіях, публікаціях, що є підсумками робіт, виконаних передусім у межах інноваційних наукових проєктів, а також державних програм (див. схему, що вбудовується на сервері):

Назва – Фонди та зібрання

Текст – Нижче показаний список фондів, підфондів та зібрань, створених педагогічними працівниками ДНЗ «МВПУ ПТ». Натисніть на назву, щоб перейти на домівку фонду або зібрання.

– Відкритий науковий архів

У фонді зібрані наукові статті та тези педагогічних працівників ДНЗ «МВПУ ПТ», інших ПТНЗ та колег із ВНЗ України та близького зарубіжжя.

– Статті та тези

Заголовок, відомості про автора, рік

– Вісники, збірники, журнали, газети

- Газета «Поліграфіст»
- Газета «Альтернатива»
- Інформаційний бюлетень «Євроtime»
- Інформаційний бюлетень «Майстру початківцю»
- Журнал колективу учнівського самоврядування «Сучасна освіта»
- Журнал педагогічного колективу «Теоретико-методичні та практичні аспекти підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ»

– **Електронний архів бібліотеки ДНЗ «МВПУПТ»**

- Електронний каталог
- Учнівські реферати
- Автореферати дисертацій
- Науково-популярні видання

Водночас на базі інформаційного центру бібліотеки ДНЗ «МВПУПТ» створюються бібліотечні бази даних, пропонується підготовка й супровід електронного каталогу на базі системи «Ірбіс». Це дає змогу не лише проводити інвентаризацію вітчизняних інформаційних ресурсів, а й закріпити право власності на власні інформаційні ресурси, які є капіталом ПТНЗ.

Робота зі створення «Банку інноваційних проектів» здійснюється вже на протязі останніх чотирьох років і покликана забезпечити організацію реєстру наукових інформаційних ресурсів педагогічних працівників ПТНЗ, їх ефективне використання, захист прав власності та активну участь навчального закладу в міжнародному, інформаційному обміні, вирішення низки інших важливих питань з інформаційної сфери.

Основним призначенням інформаційного центру при бібліотеці ДНЗ «МВПУПТ» є сприяння усім видам діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу шляхом надання їм доступу до інформаційних ресурсів, які потрібні їм для роботи. Бібліотекар та допоміжні працівники служби інформування повинні намагатися, щоб інформаційні матеріали, які отримують співробітники підприємства, були вірогідними, повними, точними і отриманими вчасно та у зручному вигляді.

У межах свого призначення інформаційний центр при бібліотеці ДНЗ «МВПУ ПТ» виконує функції двох типів: забезпечення й обслуговування.

Функції забезпечувального типу складаються з:

– виявлення інформаційних потреб усіх суб'єктів навчально-виховного процесу ПТНЗ;

- формування довідково-інформаційного фонду ПТНЗ і довідково-пошукового апарату до нього;
- створення переліку інформаційних ресурсів, що формують і зберігають у ПТНЗ;
- ведення картотеки, що відображає тематику й адреси використовуваних зовнішніх інформаційних ресурсів тощо.

Функції формування довідково-інформаційного фонду полягають:

- у придбанні нових традиційних (паперових) та електронних документів шляхом їх купівлі, підписування, отримання в подарунок;
- в організації фонду (приймання, облік, технічне опрацювання, розташування та зберігання документів);
- в обліку використання документів для забезпечення їх зберігання і можливості оперативно знайти матеріали, які наявні в одному примірнику і перебувають «на руках» у користувачів;
- в актуалізації фонду шляхом внесення змін, фіксування вилучення чи введення нових документів тощо.

Співробітники інформаційного центру несуть відповідальність за актуалізацію матеріалів довідково-інформаційного фонду, але для цього їм надається відповідна інформація від усіх педагогічних працівників. В свою чергу адміністрація ДНЗ «МВПУ ПТ» забезпечує придбання нових видань, обов'язкових для актуалізації документів фонду.

Для оперативного виявлення зовнішніх інформаційних ресурсів ведуться бібліотекарем тематично-адресні картотеки бібліотеки, архівів, інформаційно-аналітичних центрів, служби інформування інших освітніх установ та ВНЗ.

На структуру інформаційного центру при бібліотеці впливає багато чинників: масштаби і тип ПТНЗ; період його існування і традиції, які склалися, обсяг фінансування інформаційної діяльності, наявність місця для зберігання інформаційних ресурсів.

Наведемо загальні вимоги, врахування яких є обов'язковим при організації роботи інформаційного центру:

- об'єднання всіх інформаційних підрозділів у межах одного відділу – інформаційного центру при бібліотеці;
- служба інформування підпорядковується заступнику директора з навчально-методичної роботи та директорів ПТНЗ;
- забезпечення одноразового введення даних в інформаційну систему, а надалі – їх багаторазове використання;
- конвертованість створеної службою інформування продукції для можливості запропонувати її суб'єктам навчально-виховного процесу.

До структури інформаційного центру при бібліотеці входить сектор корпоративних комунікацій, а саме: група рекламної та виставкової діяльності; група внутрішніх комунікацій; видавнича група. У структурі інформаційного центру ДНЗ «МВПУ ППТ» одні й ті ж співробітники входять до кількох груп.

Об'єктами управління інформаційного центру при бібліотеці є:

- діяльність самого центру як підрозділу бібліотеки;
- робота співробітників;
- інформаційні ресурси;
- інформаційні послуги та продукція, які надає інформаційний центр;
- технологічні процеси, що здійснюються інформаційним центром.

Положення про інформаційний центр відображає:

- завдання і зміст діяльності;
- особливості формування інформаційних ресурсів;
- асортимент послуг та продукції, що створюється;
- підзвітність інформаційного центру, зв'язок і характер взаємодії з іншими підрозділами;
- межі відповідальності і порядок оцінювання результативності роботи служби тощо.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ НАКОПИЧЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ПТНЗ

Інтелектуалізація педагогічної діяльності пов'язана загалом із зменшенням індивідуального «розсіювання» накопиченого педагогічного досвіду, системи нових знань, неупорядкованості різних матеріалів, їх неузгодженості з загально-дидактичною метою навчального процесу.

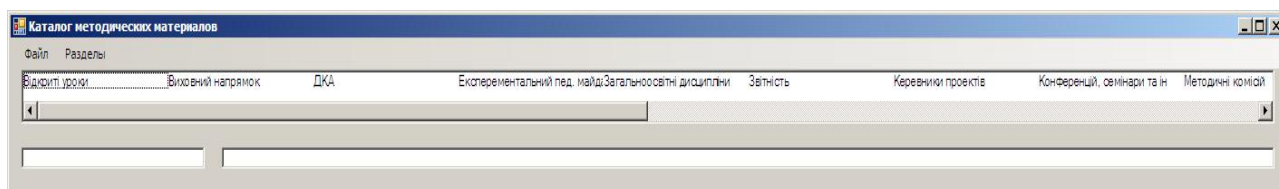
Сьогодні тільки завдяки розвиненим інформаційним системам і за їх допомогою можна виконувати, систематизувати та аналізувати велетенські обсяги інформаційної роботи.

Використовуючи в навчальному процесі інноваційну технологію змістового моніторингу нами передбачається вироблення певних актуальних знань про стан методичної роботи педагогічних працівників у ПТНЗ з наступним перекладом цих знань на мову управлінських рішень. Саме недостатність або необ'єктивність інформації часто не дозволяє керівникам ПТНЗ приймати вірні управлінські рішення, адекватні реальному стану справ, а педагогічні працівники обмежуються певними рамками. Отже, вважаємо, що моніторинг повинен відстежувати найзначущі інтегровані показники діяльності педагогічної системи ПТНЗ, а одержання та інтерпретація даних мають проводитись методичною службою досить оперативно.

В ДНЗ «МВПУ ПТ» створено єдину аналітично-методичну базу «Моніторинг та систематизація методичної роботи педагогічних працівників», яка містить такі розділи (див. рис. 1):

- Відкриті уроки;
- Виховний напрямок;
- ДКА;
- Експериментальний педагогічний майданчик;
- Загальноосвітні дисципліни;
- Звітність;

- Керівники проектів;
- Конференції, семінари;
- Методичні комісії;
- Підвищення кваліфікації;
- Паспорти кабінетів;
- Професійно-технічний цикл;
- Психологічна служба;
- Скринька НМЦ ПТО;
- Стажування;
- Творчі групи по апробації

Рис. 1. Вікно бази даних «Моніторинг та систематизація методичної роботи педагогічних працівників»

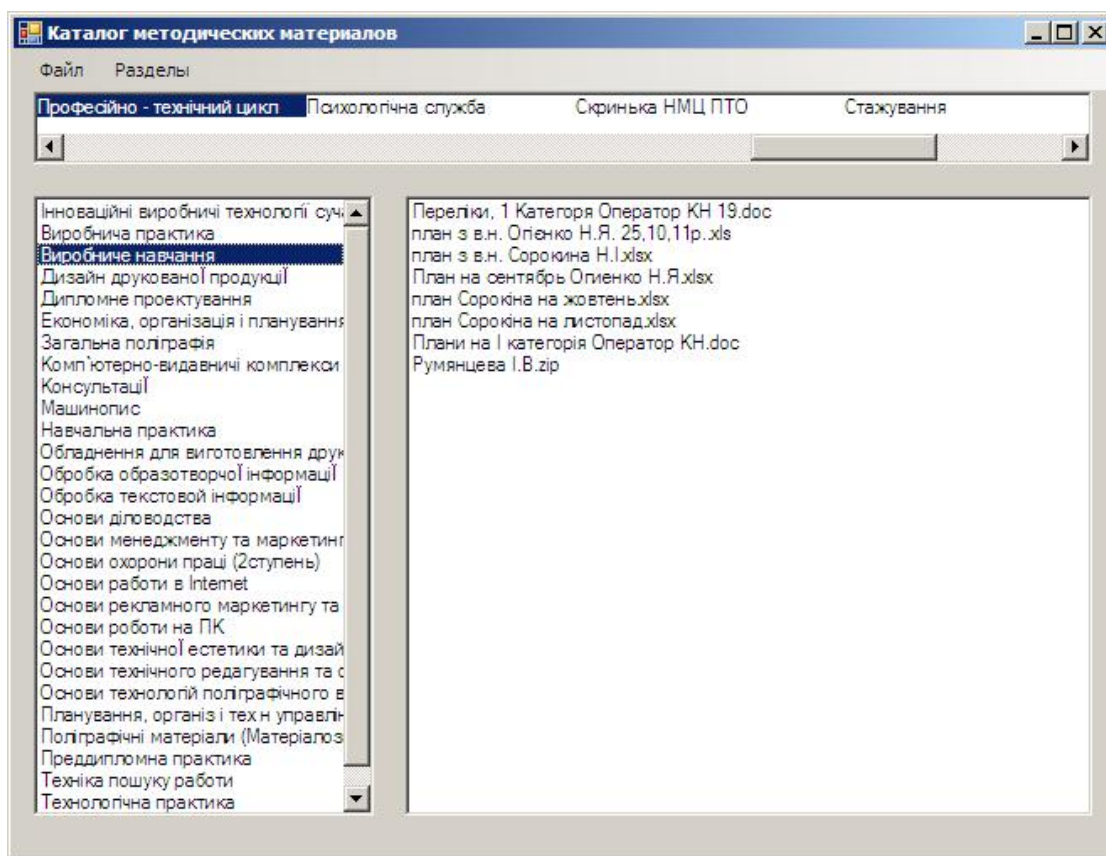
Мета створення – підняти інтелектуальність педагогічної системи ПТНЗ до рівня, що забезпечив би її ефективне функціонування та розвиток.

Адміністрація навчального закладу здійснюючи системний аналіз запропонованої бази даних має можливість отримати інформацію для управлінської діяльності, а саме:

1. Статистичну інформацію щодо стану розробленості навчальних планів та програм, переліків перевірочних робіт, звітів щодо стажування, інструкційно-технологічних карток та іншої важливої документації, що входить до комплексу навчально-методичного забезпечення ПТНЗ. Накопичена інформація в базі дозволяє здійснювати, як і адекватний аналіз адміністрації ПТНЗ, так самоаналіз педагогічним працівникам. Доступ до бази забезпечено для різних користувачів (база розташована в педагогічному кабінеті).

2. Експертну інформацію про ефективність діяльності як окремих циклових комісій, так і конкретних (індивідуальних) їх членів, авторських творчих груп тощо. Тобто дана база сприяє інспектуванню та здійсненню внутрішнього контролю.

Під час інспектування виділяються методичною службою і аналізуються переважно формальні показники (від категорії – “форма”) – адекватність певним вимогам до складання плану та звітної інформації (рис. 2).

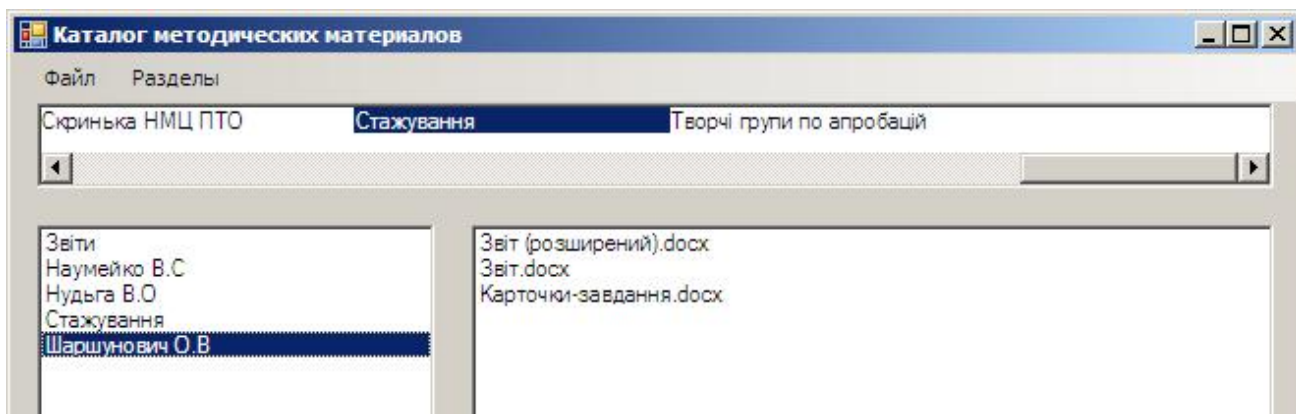

Рис. 2. Показники накопичення інформації за розділами бази

Та незважаючи на це, формальний моніторинг (самоаналіз методичної документації педагогічними працівниками та відстеження за дотриманням певних вимог на рівні адміністрації) відіграє сьогодні суттєву роль у функціонуванні педагогічної системи ПТНЗ.

Технологія змістового моніторингу (накопичення, систематизація, зберігання) методичної документації педагогічних працівників проходить

апробацію та отримує позитивні оцінки користувачів. Дана система формує цілісне бачення розвитку методичної системи ПТНЗ, найбільш значущих позитивних і негативних моментів її функціонування (рис. 3).

Рис. 3. Програмно-інформаційне забезпечення як індикатор динаміки особистісного розвитку

Створюючи дану базу даних, педагогами було прийнято рішення, що вона не буде анонімною та не буде репресивним інструментом для керівництва ПТНЗ. Педагогічні працівники ДНЗ «МВПУ ПТ» вважають, що база має бути зовнішньо відкритою і це необхідна передумова об'єктивності отриманих даних та їх неупередженого аналізу. Працюючи в базі, кожен педагогічний працівник може порівняти цільові звіти, передовий педагогічний досвід, що є поштовхом для самонавчання та підвищення кваліфікації.

Поряд з цим, база даних вирішує ще одне важливе завдання, вона переводить зібрану інформацію на мову конкретних управлінських рішень. Це питання дуже складне і воно вимагає від адміністрації наполегливості, систематичності та толерантності.

База даних апробується в ДНЗ «МВПУ ПТ» з 1 вересня 2011 р. і вже сьогодні формує цілісне бачення загального рівня розвитку методичної

роботи та організації в цілому навчально-виховного процесу, найбільш значущих позитивних та негативних моментів його функціонування.

На основі результатів моніторингу основних розділів та їх показників бази даних можна складати цілісні звіти для НМЦ ПТО чи Головного управління освіти і науки. Отже розвиток сучасної системи професійно-технічної освіти неможливий без наукового, технологічного і технічного підґрунтя аналітико-методичного забезпечення, складовою якого є змістовий моніторинг.

ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТА ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

У педагогічному кабінеті

Зосереджуються:

- Законодавчі акти України з питань ПТО;
- Нормативні документи МОН;
- Інструктивно-методичні матеріали;
- Комплекти навчальної документації з професій і предметів;
- Комплекти навчальної відео- та медіотеки;
- Навчально-методичні наробки.

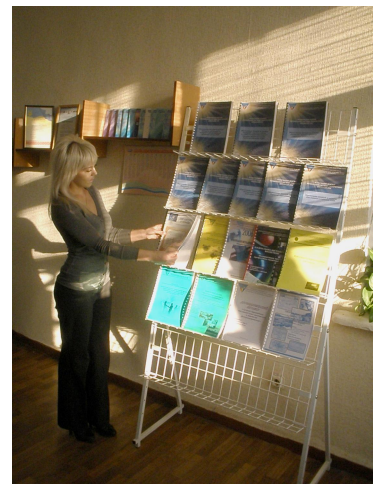
Накопичуються та систематизуються:

- Картотека літератури з питань професійно-технічної освіти (головна довідково-бібліографічна картотека ГДБК);
- Картотека передового педагогічного досвіду, картотека методичних матеріалів педагогічного кабінету, створених викладачами і майстрами училища;
- Тематичні картотеки: поліграфічний напрямок, кулінарний напрямок, секретарська справа, загальноосвітні дисципліни, інформаційні технології;

Експонуються матеріали тематичних методичних виставок:

- Для оперативного використання нормативні та інструктивні матеріали;
- Надання методичної допомоги для організації навчального процесу;
- Пропагування передового педагогічного та виробничого досвіду;
- Використання інформаційно-телекомунікаційних, Інтернет-технологій.

БІБЛІОТЕКА ЯК ЦЕНТР НАКОПИЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ

В ДНЗ «МВПУ ПІТ» для активного та повноцінного використання накопичених педагогічними працівниками педагогічних ресурсів використовується створений на базі бібліотеки інформаційний комплекс.

Бібліотека ДНЗ «МВПУ ПІТ» – це сучасний інформаційний центр, який оперативно надає дані в зручному для користувача вигляді. На запропонованій нижче схемі подані її структура та зміст.

Мультимедійна зала	Абонемент (видача книжок)	Читальна зала
ФОНД		
Комплект навчально-методичних матеріалів з предметів та професій	Навчальна література	Періодичні видання
Методичні рекомендації щодо виконання лабораторних, практичних, курсових та дипломних робіт за спеціальностями	Науково-технічна література	Навчальна література
Комплекси лабораторних, практичних робіт за професіями та спеціальностями	Художня література	Рідкісні, цінні книги, словники
Комплект навчальних фільмів із загальноосвітніх дисциплін	Загальний відділ	Наукові праці, дисертації, монографії, статті та ін.
Методичні рекомендації з виробничих практикумів	Публіцистика	
Комплект електронних підручників із загальноосвітніх та спеціальних дисциплін	Наукова література	
Перелік питань для поточної атестації учнів та література	Юридична література	
Наукові статті та публікації педагогічних працівників	Спеціальна література	

*Схема. 1. Форми систематизації та зберігання інформації
на базі інформаційного центру бібліотеки*

До послухів користувачів бібліотеки документи на різних носіях. Значну популярність серед учнів та викладачів має медаітека бібліотеки (додаток 1). Популярністю серед учнів та гостей навчального закладу користується банк даних матеріалів участі працівників ПТНЗ та учнів навчального закладу у різних наукових конференціях різного рівня: міжнародних – “Наступність у діяльності загальноосвітньої та професійної школи в профільному навчанні” (Донецьк, 2009); “Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі” (Кривий Ріг, 2010–2011); “Личность в едином образовательном пространстве” (Запоріжжя, 2010); “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Вінниця, 2010); “Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі” (Луганськ, 2010–2011); “Кваліологія книги” (Львів, 2010); “Відкритий діалог – ефективний метод оновлення професійної освіти відповідно до європейських систем цінностей” (Дніпропетровськ, 2011); всеукраїнських і міжрегіональних: “Створення практико-зорієнтованого середовища в ПТНЗ поліграфічного профілю” (Дніпропетровськ, 2008), “Соціальне партнерство, як запорука успіху в підготовці кваліфікованих робітників” (Харків, 2008), “Якісна професійно-технічна освіта” (Львів, 2009); “Формування інноваційної свідомості випускників ПТНЗ. Критерії до випускника ПТНЗ в умовах інформаційного суспільства” (Дніпропетровськ, 2009), “Взаємодія навчального закладу та ринку праці в дзеркалі професійних трансформацій” (Дніпропетровськ, 2010); “Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейській освітній простір” (Київ, 2008), “Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання” (Київ, 2009–2011); “Інноваційні методики у професійній підготовці кваліфікованих робітників” (Київ, 2009); “Автоматизовані системи управління поліграфічними підприємствами”. “Сучасний стан та перспективи розвитку видавничо-поліграфічної галузі. Проблеми підготовки фахівців” (Харків,

2009); “Безперервна професійна освіта в контексті Європейської інтеграції: теорія, досвід, прогноз” (Київ, 2010); “Запровадження засад Болонського процесу в Україні: аналітична оцінка, здобутки, перспективи” (Київ, 2010); “Гуманітарний вимір сучасної освіти: методологія та педагогічні технології” (Дніпропетровськ, 2010); “Інноваційна професійно-технічна освіта: пошуки шляхів оновлення” (Донецьк, 2010–2011); “Формування професійної мобільності кваліфікованих робітників у ПТНЗ” (Дніпропетровськ, 2010); обласних і міських конференціях, семінарах.

Як висновок, маємо зазначити, в ДНЗ «МВПУ ПТ» проводиться велика робота зі створення комфортного навчального середовища, підвищення навчального та культурного рівня як учнів так і викладачів. І в цьому процесі одним із найважливіших інструментів є оперативний доступ до необхідної інформації, а отже і сама систематизація та зберігання інформаційно-методичних матеріалів перспективного педагогічного досвіду педагогічних працівників в ПТНЗ.